1.1 Sivistyspalvelut

Sivistyspalveluiden tehtävänä on huolehtia laadukkaista varhaiskasvatuspalveluista, perusopetuksesta, lukio-opinnoista, kirjasto-, kansalaisopisto-, liikunta-, nuoriso- ja kulttuuripalveluista. Toimintaan kuuluu myös liikunta-, nuoriso- ja kulttuurijärjestöjen avustaminen sekä kunnan hyvinvointityön koordinointi sekä vuoden 2027 alusta ruokapalvelut. Sivistyspalveluiden vastuulautakuntana toimii sivistyslautakunta.

1.1.1 Talous

Sivistyspalveluiden talous	TP 2025	TA/M 2026	TA 2027	Muutos 2026-2027	
1000 euroa				euroa	%
Toimintatulot					
Hallintopalvelut	14,3	14,0	0,0	-14,0	100,0 %
Varhaiskasvatus	735,2	670,2	520,0	-150,2	-28,9 %
Perusopetuspalvelut	1576,4	1068,0	1228,0	160,0	13,0 %
Lukio	18,2	15,0	16,0	1,0	6,3 %
Kansalaisopisto	142,2	112,6	99,0	-13,6	-13,7 %
Kirjasto	26,7	21,3	11,0	-10,3	-93,6 %
Vapaa-aikapalvelut	797,4	614,1	493,6	-120,5	-24,4 %
Ruokapalvelut			2919,5	0,0	
Yhteensä	**3310,4**	**2753,3**	**5287,1**	**2533,8**	47,9 %
Toimintamenot					
Hallintopalvelut	430,5	380,7	238,9	-141,8	-59,4 %
Varhaiskasvatus	17250,0	16490,5	16113,3	-377,2	-2,3 %
Perusopetuspalvelut	36329,3	34678,6	34232,8	-445,8	-1,3 %
Lukio	3040,5	2985,8	2913,6	-72,2	-2,5 %
Kansalaisopisto	708,3	643,3	617,8	-25,5	-4,1 %
Kirjasto	1258,5	1219,5	1113,1	-106,4	-9,6 %
Vapaa-aikapalvelut	3835,3	3677,8	3471,1	-206,7	-6,0 %
Ruokapalvelut	0,0	0,0	2853,9	0,0	
Yhteensä	**62852,4**	**60076,2**	**61554,5**	**1478,3**	2,4 %
Toimintakate*					
Hallintopalvelut	-416,2	-366,7	-238,9	-127,8	53,5 %
Varhaiskasvatus	-16514,8	-15820,3	-15593,3	-227,0	1,5 %
Perusopetuspalvelut	-34752,9	-33610,6	-33004,8	-605,8	1,8 %
Lukio	-3022,3	-2970,8	-2897,6	-73,2	2,5 %
Kansalaisopisto	-566,1	-530,7	-518,8	-11,9	2,3 %
Kirjasto	-1231,8	-1198,2	-1102,1	-96,1	8,7 %
Vapaa-aikapalvelut	-3037,9	-3063,7	-2977,5	-86,2	2,9 %
Ruokapalvelut	0,0	0,0	65,6	0,0	
Yhteensä	**-59542,0**	**-57322,9**	**-56267,4**	**-1055,5**	1,9 %
Tulosyksikön toimintakate on valtuustoon nähden sitova talouden tavoite					

Talouden tasapainottamistoimenpiteet

Sivistyspalveluiden talousarvio sisältää täysimääräisesti talouden tasapainottamisohjelma 2.0:ssa ja 3.0:ssa päätetyt toimenpiteet.

Lisäksi uusina sopeuttamistoimina

1. Varhaiskasvatuksen hankintojen leikkaukset 22.300 euroa
2. Kansalaisopiston 250 opetustunnin vähentäminen, 13 000 euroa
3. Kansalaisopiston kurssimaksujen korottaminen viidellä prosentilla, säästöarvio/tuottojen kasvu 3.000 euroa

Sivistyspalveluiden toimintakate vuodelle 2027 on 56.267.400. Se alittaa kunnanhallituksen antaman toimintakateraamin 300 eurolla. Sivistyspalveluiden taloudessa näkyvä muutos on ruokapalveluiden siirtyminen sivistyspalveluihin. Jos ruokapalveluiden tuloja ei huomioida, pääsääntöisesti sivistyspalveluiden tulot pienenevät. Tulojen vähenemisen takana on varhaiskasvatuksen ja vapaa-aikapalveluiden maksutuottojen ja hankerahoitusten väheneminen. Perusopetuksessa tulojen kasvuarvio perustuu aiempien vuosien toteutuneisiin kotikuntakorvauksiin.

Keskeisimpiä tuloja sivistyspalveluissa ovat varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kotikunta-korvaukset, eri palvelualueiden maksutuotot asiakasmaksuista, liikuntapaikkojen vuokratulot sekä OKM:n ja Lupa- ja valvontaviraston erityisavustukset. Keskeisimpiä avustuksia ovat varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen tasa-arvoa edistävien toimenpiteiden avustus, sekä harrastamisen Suomen mallin ja kerhoavustusten kokonaisuudet. Saadut erityisavustukset käytetään pääasiassa henkilöstökustannuksiin, jotka on huomioitu vuoden 2027 talousarvion suunnittelussa.

Talousarviokirjassa on kuvattu tulosyksiköittäin keskeisimmät toiminnassa tapahtuvat muutokset ja niiden ja perusteet. Kunnanhallituksen asettamaan talousarvioraamiin pääsemiseksi jokainen palvelualue on tehnyt tarvittavat sopeutustoimet, jotka on myös eritelty palvelualueittain. Euromääräisesti suurimmat sopeutukset on tehty perusopetuksen, varhaiskasvatuksen sekä vapaa-aikapalveluiden palvelualueilla. Sopeutukset kohdistuvat henkilöstökuluihin, kalusto- ja materiaalihankintoihin, matka- ja koulutuskuluihin sekä tulopuolella asiakasmaksujen korotuksiin.

Osana talousarvion hyväksymistä kunnanvaltuusto hyväksyy yleiset perusteet eri palveluista perittäville maksuille ja taksoille. Hallintosäännön mukaan valtuusto päättää maksujen yleisistä perusteista. Maksuista ja taksoista päättää ensisijaisesti lautakunta omalla toimialallaan ja kunnanhallitus, jos se ei kuulu millekään lautakunnalle.

Laukaan kunta perii maksuja ja taksoja ensisijaisesti lakisääteisten enimmäismäärien mukaisesti. Lautakunta voi päättää tästä pääsäännöstä poikkeavasta maksusta tai taksasta, jos päätös on perusteltavissa myös kunnan taloudellisen tilanteen näkökulmasta.

Hallintopalvelut

Hallintopalveluissa johdetaan sivistyspalveluiden kokonaisuutta. Hallinnossa työskentelee sivistysjohtajan lisäksi hyvinvointikoordinaattori, jonka vastuualueeseen kuuluu koko kunnan tasolla hyvinvointiasioiden ja hyvinvointialueen kanssa tehtävän työn koordinointi. Hallinnosta on vähennetty henkilöstöä tehtävien siirryttyä konsernihallinnon alaisuuteen. Toimintakulut koostuvat sivistyslautakunnan toiminnan kuluista, viranhaltijoiden palkkakustannuksista sekä yleisistä koko sivistyspalveluita koskevista kustannuksista.

Varhaiskasvatuspalvelut

Toimintatuotot:

Varhaiskasvatuksen maksutuottoja vuodelle 2027 arvioidaan kertyvän yhteensä 520.000 euroa. Varhaiskasvatusmaksuja arvioidaan kertyvän yhteensä noin 380.000 euroa. 1.8.2026 alkaen on astunut voimaan varhaiskasvatusmaksujen indeksitarkistus, jossa tulorajat nousivat. Yhä useammalle perheelle varhaiskasvatus on maksutonta johtuen viime vuosina tehdyistä muutoksista tulorajoihin. Muutoksella on vaikutusta varhaiskasvatuksen kuukausilaskutuksen määrään sekä yksityiseen varhaiskasvatukseen maksettavaan palvelurahaan. Varhaiskasvatusmaksujen lisäksi tulot koostuvat kotikuntakorvauksista eli Laukaassa ulkopaikkakuntalaisten lasten varhaiskasvatuksen järjestämiskustannuksista, joita arvioidaan kertyvän vuonna 2026 yhteensä 140.000 euroa. Tulojen ennustamiseen liittyy epävarmuustekijöitä, sillä perheiden palvelujen tarve ja palvelujen käyttö vaihtelevat vuoden aikana.

Toimintamenot:

Henkilöstökuluja arvioidaan kertyvän 234.800 euroa vähemmän kuin vuonna 2026. Suurin muutos johtuu lapsimäärän hiljattaisesta vähenemisestä ja palveluverkkoon tehdyistä muutoksista. Vuoden 2026 aikana lakkautettiin Aarrelaivan ja Jokiniemen päiväkodit. Toistaiseksi voimassa oleviin palvelussuhteisiin pystyttiin osoittamaan työtehtävä vapautuvista tehtävistä. Kevään 2026 yhteistoimintaneuvotteluiden yhteydessä varhaiskasvatusryhmien täyttöä suunniteltiin tarkasti niin, että varhaiskasvatuksen työntekijöitä sijoiteltiin niihin tehtäviin ja yksiköihin, joissa palveluntarvetta oli.

Talousarvioon varattuun henkilöstömäärään vaikuttaa vähenevästi myös siirtyminen korotettuun palveluseteliin 1.8.2026 alkaen. Tällä on vähentävä vaikutus henkilöstökuluihin, mutta palvelurahan kulu nousee.

Varhaiskasvatuksen hallinnon työtehtävissä on tehty tiivistämistä vuoden 2026 aikana lakkauttaen yksi hallinnon virka ja jakaen tehtävät muille viranhaltijoille.

Palvelujen ostojen osalta merkittävin kuluerä on palvelurahamenot. Talousarvio 2027 sisältää varauksen palvelurahan arvon vuosittaiselle indeksitarkistukselle. Määrärahavaraus vuoden 2027 osalta indeksitarkistuksiin on yhteensä 90.000 euroa. Palvelujen ostoihin varattu määrärahavaraus on 270.000 euroa suurempi kuin vuonna 2026. Muutos johtuu tehdystä varauksesta palvelusetelin arvon indeksitarkistukseen sekä korotettun palveluseteliin. Näiden lisäksi vuorohoidon tarve on kasvanut vuoden 2026 aikana. Vuorohoito ostetaan ostopalveluna ja palvelusetelillä tuotettuna. Vuorohoidon järjestämiseen on varattu 70.000 euroa enemmän kuin vuodelle 2026, koska palvelun käyttö on selkeästi lisääntynyt.

Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin kohdennettua määrärahaa on vähennetty raamissa pysymiseksi. Aineisiin, tarvikkeisiin ja tavaroihin on varattu 22.300 euroa vähemmän kuin vuodelle 2026. Vähennys johtuu myös siitä, että vuodelle 2027 ei ole tiedossa uusien varhaiskasvatustilojen kalustehankintoja.

Avustusten osalta kotihoidon tukeen liittyvän talousarvion määrärahan arvioidaan vuodelle 2027 olevan 30.000 euroa pienempi kuin vuonna 2026. Kotona hoidettavien lasten määrä on vähentynyt ja vastaavasti varhaiskasvatuksen palveluita käyttävien etenkin alle 3-vuotiaiden lasten suhdanne kasvanut. Kotihoidon tuella olevien lasten määrää on haastavaa etukäteen tarkasti ennakoida tarkasti, ja siihen vaikuttaa osaltaan myös yhteiskunnallinen tilanne, esimerkiksi työllisyystilanne. Mikäli kotihoidon tuella olevien lasten osuus on arviota suurempi, muodostaa tämä ylitysriskin varatulle määrärahalle.

Muut toimintakulut pitävät sisällään laitteiden ja rakennusten kunnossapitoa sekä sisäiset vuokrakustannukset. Vuokrakustannukset ovat 354.500 euroa pienemmät verrattuna vuoteen 2026.

Varhaiskasvatuksessa on lisäksi viime vuosina tiivistetty ja pidennetään keskitettyä päivystysaikaa koulujen loma-aikoina, erityisesti joulun ja kesäkauden aikana. Tavoitteena on mitoittaa hoitoa tarvitsevat lapset 1-2 varhaiskasvatusyksikköön ja suunnitella henkilöstön lomat ajankohdalle jolloin toimintaa on vähemmän. Keskitettyä loma-aikojen päivystystä jatketaan edelleen vuonna 2027. Kesällä 2026 otettiin käyttöön myös peruutusmaksu huoltajan loma-ajalle varaamastaan ja perumattomasta varhaiskasvatuksesta. Näillä toimenpiteillä saadaan kesäajan henkilöstöresurssi optimoitua mahdollisimman tarkasti, sekä minimoitua ruokahävikkiä. Loma-aikojen päivystyksen keskittämisellä on jonkin verran vaikutusta palvelun saavutettavuuteen, sillä päivystys ei tapahdu kaikissa taajamissa. Päivystävään yksikköön voi olla pidempi välimatka kuin tavanomaiseen hoitopaikkaan.

Varhaiskasvatuksen henkilöstöresursointia ohjataan vuoden 2027 aikana tehokkaasti, ja pyritään pitämään sijaiskulut minimissä. Sairastapauksissa varhaiskasvatuksen henkilöstöä siirretään tarvittaessa varhaiskasvatusyksiköstä toiseen. Myös perhepäivähoitajia siirretään tarvittaessa töihin päiväkoteihin, mikäli hoitajalla on vapaita hoitopaikkoja, tai hoitolapsia on poissa. Kaikki hoitopaikat ovat tehokkaassa käytössä. Tarvittaessa henkilöstöresurssin käyttöä suunnitellaan varhaiskasvatuksen esihenkilöiden välisenä tiiviinä yhteistyönä.

Varhaiskasvatuksen ryhmäavustajia palkataan vain niihin varhaiskasvatuksen ryhmiin, joihin se on turvallisuuden tai lapsen tuen järjestämisen kannalta välttämätöntä. Yhden ryhmäavustajan tukea saa useampi tukea tarvitseva lapsi lapsiryhmässä. Varhaiskasvatuspaikkojen järjestelyissä pyritään huomioimaan hoitopaikkatoive lähialueelta, mutta on myös todennäköistä, että ohjaus tehdään toisen taajaman hoitopaikkaan, jossa on vapaita paikkoja. Hoitopaikat pyritään pitämään mahdollisimman täynnä, ja henkilöstöä on palkattuna vain lasten suhdelukuja vastaava määrä.

Henkilöstön koulutusmäärärahaa on pienennetty, vuoden 2027 aikana toteutetaan sisäisiä tai maksuttomia koulutuksia, joista ei aiheudu kuluja. Maksullisista koulutuksista pakolliset ensiapuun ja lääkehoitoon liittyvät koulutukset toteutetaan.

Perusopetuspalvelut

Syksyllä 2027 on edelleen edessä opetusryhmien väheneminen oppilasmäärän laskun mukaisesti alakouluilla. Neljän opetusryhmän väheneminen on huomioitu talousarviossa. kun huomioidaan lukuvuonna 2026-2027 tapahtunut opetusryhmien määrän väheneminen, vaikutus talouteen on kokonaisuudessaan vuodelle 2027 300.000 euroa. Lisäksi tasapainotusohjelman mukaisesti perusopetukseen sijaiskustannuksia ja erilliskorvauksia minimoidaan edelleen, säästövapaiden purkamista jatketaan ja rajoituksia kohdennetaan kaikkiin opetuksen järjestämisen kannalta ei-pakollisiin toimintoihin, sekä oppimateriaaleihin. Määrärahojen taso pidetään v. 2026 tasolla.

Perusopetuksen tarvittava menotaso on arvioitu henkilöstökulujen ja palkankorotusten, ruokapalveluiden ja sisäisten vuokrien sekä kuljetuskustannusten arvioitujen muutosten perusteella. Sopeutus kohdennetaan henkilöstökulujen osalta keväällä 2027 seuraavan lukuvuoden opetusresurssipäätöksessä sekä syksyn 2027 henkilöstön rekrytoinnissa, ja se tulee kohdistumaan annettavan opetuksen määrään, ryhmäkokoihin sekä koulunkäynninohjaajien määrään. Kokonaisuudessaan talousarvion raamiin pääseminen edellyttää aloitettujen säästötoimien jatkamista, sekä opetuksen määrään ja materiaalihankintoihin kohdistuvia sopeutuksia syksyllä 2026. Opetushenkilöstöä vähennetään tällöin neljällä ja koulunkäynninohjaajien määrää tarkastellaan tarpeen ja talouden puitteissa. Talousarviossa pysyminen edellyttää kaikkien ei-pakollisten kulujen ja toimintojen karsimista ja toiminnan keskittämistä lain edellyttämiin pakollisiin toimintoihin.

Perusopetuspalveluiden toimintatuotot ovat 1.228.000 euroa, ja toimintakulut 34.232.800 euroa. Näin toimintakate on 33.004.800 euroa. Kuluista henkilöstökulut laskevat 38.000 euroa, palvelujen ostot, esim. muille kunnille maksettavat kotikuntakorvaukset kasvavat 250.000 euroa, muut ostot vähenevät 37.000 euroa ja vuokrat pienenevät 635.000 euroa. Toimintatuottojen, erityisesti kotikuntakorvausten arvioidaan lisääntyvän 160.000 euroa.

Lukio

Lukiolle myönnetty kurssimäärä lukuvuodelle 2026-27 on 380. Kurssimäärän pienennys on merkittävä, sillä lukuvuoden 2025-26 kurssimäärä oli 405. Opetusresurssin lisäksi opetusalan virka- ja työehtosopimuksen perusteella lukiolla on käytettävänään lukioresurssia, joka määräytyy opiskelijamäärän mukaan (12 vvt + 0,13 vvt x opiskelijamäärä). Tämän resurssin käyttämisestä päättävät lukion rehtori ja opettajat yhdessä.

Lukiokoulutuksessa noudatetaan taloudellista tiukkuutta. Kunnan säästöt vaikuttavat lukion toimintaa siten, että tarjolla on vain opetussuunnitelman mukaiset pakolliset kurssit ja opiskelijamäärät kursseilla ovat suuret. Kurssikohtaisia opiskelijamääriä kasvattanee entisestään myös Poken kahden tutkinnon opiskelijat.

Pakollisten kurssien lisäksi tarjolla on ainoastaan ylioppilaskirjoituksiin valmentavia valinnaisia kursseja tiivistetysti tai puolikkaina. Työelämälähtöisiä, oppilaitosten välisiä, monialaisia ja laaja-alaisia valinnaisia kursseja ei taloustilanne mahdollista.

Opetussuunnitelma velvoittaa lukiota tekemään yhteistyötä sekä korkea-asteen koulutuksen että työelämän ja elinkeinoelämän kanssa. Lisäksi opetustarjonnassa tulisi huomioida työelämän osaamisvaatimusten nopea muutos. Työelämän muutostarpeeseen vastaaminen edellyttäisi oppiaineitten rajat ylittäviä kursseja, joissa kehitettäisiin opiskelijoiden geneeristä kyvykkyyttä ja ongelmaratkaisuun pyrkivää tiedonrakentamista. Tällaista opetustarjontaa ei lukiolle myönnetty resurssi niin ikään mahdollista.

Lukio on aiempina vuosina onnistunut paikkaamaan opetusresurssin pienuutta omalla aktiivisuudellaan. Ulkopuolinen rahoitus ja henkilökohtaiset osaajaverkostot ovat mahdollistaneet myös oppimiskulttuurin kehittämisen. Valtiotalouden säästötoimet vaikuttavat Laukaan lukion toimintaan nyt kuitenkin siten, ettei ulkopuolista rahaa opetuksen lisäresurssointiin eikä kehittämiseen ole tarjolla.

Sekä lukiolaki että opetussuunnitelma korostavat oppimisen tuen, erityisopetuksen ja opinto-ohjauksen velvoitetta. Oppimisen tuen ja ohjauksen kasvaneeseen tarpeeseen on pystytty niin ikään vastaamaan aiemmin hankerahoituksella. Nyt resurssointi tulisi järjestää kunnan toimesta.

Kuntatalouden tilanne ja ulkopuolisen rahoituksen puuttuminen ovat supistaneet kurssitarjonnan minimiin. Sen lisäksi suuret opetusryhmät ja heikentynyt oppimisen tuen ja ohjauksen resurssointi vaarantavat laukaalaisten nuorten onnistumisen ylioppilaskirjoituksissa vaikeuttaen heidän pääsyä korkeakouluasteelle.

Kansalaisopisto

Kansalaisopiston toiminnan perusrahoitus tulee valtiolta yksikköhinnan perusteella ja se perustuu toteutuneiden opetustuntien määrään. Valtionrahoitus on 57 % (vuoden 2026 tiedon mukaan) vahvistettujen opetustuntien määrästä, mikä tarkoitti kunnalle vuonna 2026 noin 284 000 €:n valtiosuutta. Toiminnan muun rahoituksen koostuessa kunnan omasta rahoitusosuudesta sekä kurssimaksutuloista, vaikuttaa kunnan tiukka taloudellinen tilanne heikentävästi opiston toiminnan resursseihin.

Kansalaisopiston toiminnassa toimintakateraamiin pääseminen edellyttää 250 opetustunnin eli noin 7 %:n vähentämistä, mistä noin 200 tuntia kohdistuu opiston varsinaiseen kurssitoimintaan ja noin 50 tuntia taiteen perusopetukseen.

Lisäksi vuoden 2026 talouden sopeutustoimenpiteenä tehty leikkaus Ala-Keiteleen musiikkiopiston taiteen perusopetukseen tuo säästöä noin 10 000 € vuodessa. Leikkaus toteutettiin lopettamalla varhaisiän musiikkikasvatus (muskari) ja vähentämällä viisi oppilaspaikkaa 1.8.2026 alkaen.

Arvioidut toimintatuotot ovat kurssimaksutuottojen osalta noin 2-3 % edellisvuotta vähäisemmät johtuen vähäisemmästä opetustuntimäärästä. Opetustuntimäärän väheneminen aiheuttaa myös valtionosuuden vähenemistä (valtionosuuden myöntämiskriteerien pysyessä samoina).

Kurssimaksut on tärkeää säilyttää maltillisina saavutettavuuden sekä riittävän kurssitoiminnan ja sitä kautta opetustuntien toteutumisen takaamiseksi.

Vuosittaiset säästötoimet aiheuttavat niukkuutta mm. palvelujen ostoihin ja tarvikkeisiin. Säästötoimet vähentävät myös kansalaisopiston näkyvyyttä ja saavutettavuutta.

Kirjastopalvelut

Kirjaston toiminta järjestetään kuntatalouden ehdoilla. Tiukka talous ja ulkopuolisen rahoituksen epävarmuus ja sen tarkasti määrätty kohdennus kokeilu- ja kehittämistoimintaan aiheuttavat sen, että näitä kirjastolain määrittämiä tehtäviä priorisoidaan tarkasti. Mikään laissa esitetty osa-alue ei kuitenkaan saa jäädä kokonaan pois. Tämä on mahdollista omatoimikirjastojen toiminnan tehostamisella, sijaisjärjestelyllä sekä kuntarajat ylittävällä hanketyöllä.

Kirjaston henkilöstömenot tulevat olemaan aiempaa pienemmät mm. eläköitymisten takia. Kirjaston toimintakulut vuonna 2027 on arvioitu 106.000 euroa edellistä vuotta pienemmiksi.

Pienentyneitä tuloja puolestaan selittää esimerkiksi hankeavustusten realistisen hakusumman supistuminen resurssipulan takia ja Varastokirjaston muuttuminen maksulliseksi palveluksi eli kaukolainatilausten oletettu väheneminen.

Kirjastolain tavoitteena on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin, tiedon saatavuutta ja käyttöä, lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa, mahdollisuuksia elinikäiseen oppimiseen ja osaamisen kehittämiseen, sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta. Kirjaston tehtäväkenttä on siis laaja.

Vapaa-aikapalvelut

Vuoden 2027 talousarviossa vapaa-aikapalvelujen toimintakatteeksi muodostuu −2.977.000 euroa. Kate on noin 90.000 euroa pienempi kuin edellisvuonna.

Toimintatuottojen arvioidaan olevan vuonna 2027 noin 493.600 euroa, mikä on 120.000 euroa edellisvuotta vähemmän. Tuottojen vähentyminen johtuu hankkeiden päättymisestä ja niiden avustusten poistumisesta. Vapaa-ajan olosuhteiden tilavuokrista arvioidaan saatavan lisätuloa edellisvuoteen verrattuna noin 40.000 euroa.

Toimintakulujen arvioidaan olevan vuonna 2027 noin 3.471.000 euroa, mikä on noin 210.000 euroa edellisvuotta vähemmän. Kulut vähentyvät hankkeiden ja määräaikaisten työsuhteiden päättymisen myötä sekä hankintojen ja palvelujen ostojen säästöjen seurauksena.

Vapaa-aikapalveluiden henkilöstökulut ovat 774.000 euroa, aineet, tarvikkeet ja tavarat 131.000 euroa ja palvelujen ostot 664.000 euroa. Vuokrakulut ovat 1,8 miljoonaa euroa.

Avustuksia vapaa-aikapalveluissa jaetaan yhteensä 69.000 euroa, josta 65.000 on avustuksia kulttuuri-, liikunta- ja nuorisojärjestöille. Vuosittaisten kulttuuri-, liikunta- ja nuorisoalojen palkitsemisten sekä nuorten stipendien osuus avustusmäärärahasta on 4.000 euroa.

Ruoka- ja puhtauspalvelut

Vuoden 2027 alusta ruokapalvelun tulosyksikkö siirtyy teknisistä palveluista sivistyspalveluihin. Ruokapalvelun talousarvio laaditaan siten, että toimintatuotot kattavat toimintakulut ja poistot. Ruokapalvelut tuottavat ateriapalveluja kunnan varhaiskasvatuksen ja opetuksen eri yksiköille sekä kunnan toimintaan liittyville ulkopuolisille asiakkaille. Toiminnan keskeisenä tehtävän on turvata asiakkaille ravitsemuksellisesti laadukkaat, turvalliset ja tarkoituksenmukaiset ateriat osana kunnan lakisääteisten palvelujen toteuttamista. Toimintaa ohjaavat kouluruokasuositukset sekä valtakunnalliset ravitsemussuositukset. Palvelussa korostuu asiakaslähtöinen toimintatapa, toiminnan suunnitelmallisuus käytettävissä olevat taloudelliset resurssit huomioiden.

Ruokapalveluissa uuden keskuskeittiön rakentamiseen liittyvä valitus on palautunut hallinto-oikeudesta ja päätös mahdollistaa hankkeen suunnittelun jatkamisen. Painopisteenä tulee olemaan uuden keskuskeittiön suunnittelu ja reseptiikan tuotekehitystyö. Ruokapalvelussa tullaan myös laajemmin hyödyntämään olemassa olevan tuotannonohjausjärjestelmän mahdollisuuksia ruokahävikin laskemisen osalta.

Puhtauspalvelut ostetaan kokonaisuudessaan Laukaan tekniset tukipalvelut Oy:ltä. Kunnan tehtävänä on kunnan ja yhtiön välisien sopimuksien valvonta ja seuranta. Tällä järjestelyllä pyritään takaamaan tarkoituksen- ja sopimuksen mukainen puhtaustaso.

1.1.2 Palvelujen järjestäminen

Hallintopalvelut

Sivistystoimen hallinnossa tuetaan esiopetukseen ja varhaiskasvatukseen, perusopetukseen, lukioon, kansalaisopistoon, kirjasto- ja kulttuuripalveluihin, vapaa-aikatoimeen sekä kunnan hyvinvoinnin edistämistä tukeviin tehtäviin liittyviä yhteisiä asioita. Hallintopalvelussa valmistellaan ja laitetaan täytäntöön sivistyslautakunnan päättämiä asioita. Sivistystoimen hallintopalvelut vastaavat suunnittelu-, valmistelu- ja täytäntöönpanotehtävistä, sekä sivistystoimen talous- ja henkilöstöpalveluista. Vuoden 2027 alusta hallintopalveluista siirtyy perusopetuksen suunnittelija sekä osa hänen tehtävistään konsernipalveluihin osana kunnan hallinnon uudelleen järjestämistä.

Henkilöstösuunnitelma

Sivistyspalveluiden hallinnon henkilöstössä ei tapahdu muutoksia vuoden 2027 aikana. Koulutusmäärärahoja varataan vuodelle 2027 aivan välttämättömimpiin koulutustarpeisiin.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelut järjestetään varhaiskasvatuslain 540/2018 ja varhaiskasvatusasetuksen 753/2018 edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa sekä kunnallisesti että yksityisesti. Yksityistä varhaiskasvatusta tuetaan palvelurahalla. Kunnallisia päiväkoteja on kahdeksan, yksityisiä päiväkoteja viisi sekä yksi ostopalvelupäiväkoti. Kunnallisia perhepäivähoitajia on 18 hoitajaa, yksityisiä perhepäivähoitajia on kaksi.

Maksuttomaan perusopetuslain 628/1998 alaiseen esiopetukseen osallistuvat kaikki kuusivuotiaat lapset. Laukaassa esiopetusta järjestetään sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen alaisuudessa. Esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuksen toimintana kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa järjestäen myös esiopetusta täydentävää varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatusta järjestetään kokopäiväisenä, osapäiväisenä tai osaviikkoisena perheen tarpeiden mukaisesti. Ilta- ja vuorohoitoa järjestetään ostopalvelupäiväkodissa ja kahdessa yksityisessä päiväkodissa. Varhaiskasvatuksen toimintaan sisältyy myös varhaiserityiskasvatuksen palvelut. Kaikessa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toiminnassa on lähtökohtana lapsen edun ensisijaisuus.

Syntyvyyden laskusta huolimatta etenkin alle 3-vuotiaiden lasten osallisuusaste varhaiskasvatuksessa on noussut tasaisesti viime vuosina. Tämä edellyttää myös henkilöstöresurssin riittävää mitoitusta, jotta lakisääteiset henkilöstömitoitukset täyttyvät. Muuttoliike vaikuttaa varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään ympäri vuoden. Tämän lisäksi perheiden palveluntarpeet vaihtelevat toimintavuoden kuluessa. Kevätkaudella lapsimäärä on suurempi kuin syyskaudella. Kotihoidon tuki kuuluu myös varhaiskasvatuksen vastuualueeseen. Kotihoidon tukea maksetaan perheelle, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole varhaiskasvatuksessa. Kotihoidon tuen maksatus tapahtuu Kelan toimesta.

Varhaiskasvatuksen palveluverkkoa tarkastellaan säännöllisesti kunnassa ilmenevien tarpeiden perusteella. Varhaiskasvatuksen palveluntarpeita, lakimuutoksia sekä valtiollista ohjausta seurataan tarkasti. Palveluntarpeisiin ja muutoksiin lainsäädännön muuttuessa pyritään vastaamaan joustavilla tila- ja henkilöstöratkaisuilla. Keväällä keskitetyn esiopetukseen ilmoittautumisen ja varhaiskasvatuksen haun jälkeen tehdään tarkempi suunnitelma palvelun järjestämiseksi tulevalle syksylle. Viime vuosina yhteistyötä perusopetuksen kanssa on tiivistetty nivelvaiheen yhteistyöllä ja erilaisilla joustavilla tilaratkaisuilla. Vuosittain varhaiskasvatusikäisten ja esiopetusikäisten osalta lapsiryhmät tarkastellaan alueellisella tasolla ja suunnitellaan ryhmien muodostaminen yhteistyössä esi- ja perusopetuksen kanssa perheiden palveluntarpeita vastaavasti.

Henkilöstösuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa päiväkotien lapsiryhmissä noudatetaan lasten ja henkilöstöä välistä suhdelukua 1:7 yli 3-vuotiaiden lasten osalta. Alle 3- vuotiaiden osalta suhdeluku on 1:4. Varhaiskasvatuksen henkilöstömäärä optimoidaan palveluntarvetta vastaavaksi. Henkilöstölle järjestetään vuoden 2027 aikana ensiapukoulutusta ja lääkehoidon toteuttamiseen liittyvää koulutusta.

Perusopetuspalvelut

Peruskoulut antavat opetussuunnitelman mukaista esi- ja perusopetusta, luovat yhdessä kotien kanssa vankan perustan lasten ja nuorten kehittymiselle yksilöiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antavat heille

hyvät perusvalmiudet jatko-opinnoille. Edistämme yhdessä vanhempien kanssa oppilaiden oppimista ja hyvinvointia. Perusopetuksen toiminnan lähtökohtana ovat sivistystoimen strategian mukaiset toimenpiteet.

Peruskoulun lk 1-9 oppilasmäärä on 20.9.2026 tilanteen mukaan 2667 oppilasta, mikä on 79 oppilasta vähemmän kuin vuoden 2026 talousarviossa. Väestörekisteriin perustuen oppilasmäärän ennustetaan muuttuvan niin, että syksyllä 2027 peruskouluissa opiskelee noin 2560 oppilasta, mikä on 107 oppilasta vähemmän kuin tällä hetkellä.

Henkilöstösuunnitelma

Perusopetuslain 37 § mukaan opetuksen järjestäjällä tulee olla riittävä määrä opettajien virkoja tai tuntiopettajia. Periaatteena on ollut, että koulujen opetuksesta huolehtivat viranhaltijat, ja tuntiopettajat hoitavat ne tehtävät joissa tuntimäärä ei riitä virkaan, tai se on muuten perusteltua. Lisäksi kouluilla työskentelee määräaikaisina viranhaltijoiden tai tuntiopettajien sijaisia, vakituisia koulunkäynninohjaajia ja koulusihteereitä. Osa koulunkäynninohjaajista ja tuntiopettajista rekrytoidaan määräaikaisesti, jos tehtävä on luonteeltaan määräaikainen.

Henkilöstösuunnitelmassa on huomioitu talousarvion sopeutustoimet henkilöstökuluihin, ja opetushenkilöstön sekä koulunkäynninohjaajien mitoittaminen palvelutarpeen mukaiseksi. Perusopetuksen henkilöstösuunnitelmassa on huomioitava, että suuressa henkilöstömäärässä on merkittävää vaihtelua pitkien esim. perhevapaista ja sairauspoissaoloista aiheutuvien virkavapauksien takia.

Koulutussuunnitelma

Perusopetuksessa opetushenkilöstön vakituiset koulutuspäivät perustuvat opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimukseen, ja ne käytetään sopimuksen määrittelemissä puitteissa. Koulunkäynninohjaajille on vakiintunut lukuvuoden alkuun yksi yhteinen koulutuspäivä.

Koulutusta järjestetään pääosin käynnissä olevien hankkeiden hankerahoituksella sekä maksuttomina henkilöstökoulutuksina, kohdennettuna työn kannalta välttämättömiin tarpeisiin. Muuta koulutusta ei pystytä järjestämään talousarvion puitteissa. Esihenkilöstö osallistuu kunnan järjestämään esihenkilökoulutukseen silloin kun sitä on tarjolla. Henkilöstön ammatillisen osaamisen kehittämistarpeissa on tiedossa koulutustarpeita oppimisen tuen uudistuksen osalta.

Opetushenkilöstön kelpoisuusehdot perustuvat lakiin, ja rekrytoitava henkilöstö on lähtökohtaisesti kelpoisuusehdot täyttävää.

Lukio

Lukiokoulutus on merkittävä kunnan elinvoiman lisääjä. Laukaan lukio haluaa kehittää toimintaansa siten, että Laukaan kunta olisi mahdollisimman houkuttava toisen asteen koulutuksen järjestäjä seudullisesti. Opetustarjonnaltaan laadukas lukiokoulutus on kunnan panostamista tulevaisuuteen. *(Kunnat lukiokoulutuksen järjestäjinä kunta- ja paikallistalouden näkökulmasta. ARTTU2-ohjelma 9/2018).*

Lukiolle myönnettävä resurssi vaikuttaa ratkaisevasti siihen, millaisia opetuksellisia ratkaisuja voidaan toteuttaa, ja miten houkuttavana oppilaitoksena Laukaa lukio nähdään. Tulevaisuushakuinen kehittäminen on osaavan opettajakunnan vahva tahtotila.

Kehittämissuunnitelma

Tavoite 1: Vakiinnuttaa ulkopuolisella rahoituksella kehitetty oppimisen tuen ja ohjauksen toimintamalli lukiossa. Toimintamallin taustalla on pyrkimys siihen, että kaikilla nuorilla olisi yhdenvertaiset mahdollisuudet oppia ja kehittyä.

Tavoitteeseen pääseminen edellyttää turvallisen oppimis- ja kasvuympäristön rakentamista lukioon. Se edellyttää osaavat opettajat tunnistamaan ja auttamaan nuoria oppimisen haasteissa. Erityisesti nuorten oppimisen taidot ja kyky yhteisölliseen oppimiseen ovat keskiössä.

Oppimisen tukeen ja ohjaukseen kehitetyn toimintamallin vakiinnuttamista hankaloittaa se, ettei hankerahaa eikä kunnan lisäresurssia toimintaan ole tarjolla.

Tavoite 2: Ylläpitää yliopiston kanssa kehitettyä tunne- ja vuorovaikutuskoulutusta lukiolaisille sekä jatkaa geneerisiä taitoja, yhdessä tekemisen ja ongelmaratkaisun kyvykkyyttä kehittävien projektipäivien toteutusta Laukaan lukiossa. Teemapäivien taustalla on työelämän osaamisvaatimusten nopea muutos.

Teemapäivien toteutuksissa hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijaverkostoja. Verkostot mahdollistavat opetussuunnitelmasta kumpuavien tulevaisuustaitojen harjoittamisen lukiolaisille aiempien vuosien tapaan. Hankerahaa toimintaan ei ole tarjolla.

Tavoite 3: Ylläpitää lukion saavuttama maine ja houkuttavuus seudullisesti. Lukiokoulutuksen houkuttavuutta lisäisi opetustarjonnan kasvattaminen ja monipuolistaminen sekä se, että saavuttaisimme Keski-Suomen lukioiden kurssitarjonnan keskimääräisen tason.

Laukaan lukion maineen ja houkuttavuuden ylläpitämiseen emme pysty vastaamaan samalla tavoin kuin Keski-Suomen muut lukiot omalla suuremmalla opetustarjonnallaan. Sen sijaan tavoitteeseen pyritään Laukaan lukion strategisilla linjauksilla (ks. toiminnalliset tavoitteet).

Henkilöstösuunnitelma

Kasvussa olevasta opiskelijamäärästä ja opetusryhmien suuresta koosta huolimatta henkilöstömäärä on jouduttu supistamaan minimiin ulkopuolisen rahoituksen puuttuessa.

Henkilöstön koulutustarve on edelleen kasvussa. Ammatillisen osaamisen päivittämiseen on tarvetta niin opetussuunnitelman kuin työelämän kasvaneitten osaamisvaatimusten vuoksi. Tarvetta lisää myös lukiolaisten lisääntyneet oppimisen tuen vaateet. Aiemmin täydennyskoulutusta on pystytty tarjoamaan ulkopuolisella rahoituksella. Nyt ulkopuolisen rahoituksen puuttuessa koulutustarpeeseen on vaikeata vastata.

Kansalaisopisto

Laukaan kansalaisopisto on vapaan sivistystyön oppilaitos, joka järjestää toiminta-alueensa asukkaiden tarpeisiin perustuvaa ja kaikkien saatavilla olevaa monipuolista opetusta luoden mahdollisuuksia omaehtoiselle oppimiselle ja kansalaisvalmiuksien kehittämiselle.

Opiston tarkoituksena on vapaan sivistystyön lain mukaisesti edistää toimialueensa asukkaiden kykyä ja halua elinikäiseen oppimiseen, uusien asioiden omaksumiseen sekä itsensä kehittämiseen tarjoamalla heille monipuolisia koulutuspalveluja ja harrastamisen mahdollisuuksia. Opetuksen painopiste on taide- ja taitoaineissa.

Kansalaisopisto tarjoaa lisäksi lasten ja nuorten yleisen oppimäärän mukaista taiteen perusopetusta käsityössä, kuvataiteessa ja teatteritaiteessa. Kansalaisopisto osallistuu resurssien puitteissa erilaisiin alueellisiin kehittämishankkeisiin ja sillä on valmius järjestää tilauskoulutusta pienimuotoisesti. Kunnan henkilöstöä opisto palvelee järjestämällä ensiapukoulutuksia.

Henkilöstösuunnitelma

Kansalaisopiston suunniteltu päätoimisen henkilöstön määrä säilyy vuonna 2027 edellisvuoden tasolla. Sivutoimisia opettajia rekrytoidaan suunnitellun opinto-ohjelman ja toteutuvien kurssien mukaan talousarvion sopeutustoimet henkilöstökuluihin huomioiden.

Kirjasto

Laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) ohjaa kirjastopalveluiden tuotantoa. Kirjasto on matalan kynnyksen palvelu, jonka tulee tarjota asiantuntevan henkilökunnan ja monipuolisen kokoelman lisäksi tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan lähipalveluna. Kirjastot edistävät hyvinvointia ja osallisuutta. Laukaan kirjastoverkkoon kuuluvat pääkirjasto, Leppäveden, Lievestuoreen ja Vihtavuoren lähikirjastot.

Kirjasto tukee lukemisharrastusta (jonka tiedot tilastoissa kohdassa tapahtumat, käyttäjäkoulutus) ja oikeutta tiedonsaantiin. Monipuolinen lukutaitotyö erityisesti koulujen ja varhaiskasvatuksen kanssa on tärkeä painopistealue. Kirjasto takaa kansalaisten sivistyksellisiä perusoikeuksia ja lisää yhteisöllisyyttä. Keski-kirjastojen strategia ja Pike-kirjastojen visiotyö ohjaavat osaltaan kirjaston toimintaa.

Sivistyslautakunnan v. 2022 hyväksymä kehittämissuunnitelma vuosille 2022 – 2026 päivitetään vuonna 2027 vastaamaan mahdollisimman hyvin tulevia tarpeita. Vuoden 2027 tärkeimmät painopisteet ovat uuden kirjastojärjestelmän hankinta ja käyttöönotto Keski-kimpassa sekä kirjastopalveluiden sopeuttaminen olemassa olevaan resurssiin mukaan lukien Leppäveden uuden kirjaston toiminnan vakiinnuttaminen.

Kirjasto pyrkii kehittämään talousarvion puitteissa - säästöt näkyvät kaikessa toiminnassa:

• monilukutaitotyötä erityisesti lasten-nuortenkirjastotoiminnassa (monilukutaito tarkoittaa kykyä lukea, ymmärtää ja tulkita sekä tuottaa monimuotoisia tekstejä) ja hanketyö tukee tätä

• aikuisten lukemisharrastuksen tukemista muun muassa hankeavustuksella ja yhteistyössä Laukaan kansalaisopiston kanssa

• asiakkaiden mahdollisuutta omatoimiseen kirjastopalveluiden käyttöön: omatoimikirjastot ja muu automaatio mahdollistavat tätä

• kulttuurista ja yhteiskunnallista vuoropuhelua: Vaatisi erityistä kehitystyötä. Hanketyö voi tukea tätä (esimerkiksi sopivat kirjailijavierailut ja muu toiminta kunta- ja hallintokuntayhteistyönä)

• aineistokokoelmiaan: monipuolisuus, houkuttelevuus, lasten- ja nuortenkirjallisuuteen panostaminen, e-aineistot, (Keski-kirjastot kehittävät kokoelmaansa yhdessä ja niillä on yhteinen kokoelmapolitiikka)

• omatoimikirjastopalveluitaan

• henkilöstön osaamisen kehittäminen toteutetaan lähinnä maksuttomin koulutuksin Lupa- ja valvontaviraston ja AkePiken (alueellinen kehittämistehtävä) tarjoamina

• paikallista, seudullista ja muuta yhteistyötä myös uusin tavoin mahdollisuuksien mukaan

• tiedotusta ja somenäkyvyyttä

• erilaiset tapahtumat ovat tärkeä osa kirjaston näkyvyyttä ja niillä on olennainen merkitys yhteisöllisyyden, kohtaamisten, saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta. Kirjastolaki luo perustan myös tapahtumatoiminnalle.

Vapaa-aikapalvelut

Vapaa-aikapalvelujen hallinnonalan tehtävänä on järjestää kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluita, tukea näiden alojen järjestötoimintaa sekä ylläpitää liikuntapaikkoja, muita vapaa-ajan olosuhteita ja Multamäen leirikeskusta.

Palvelujen järjestämistä ohjaavat erityisesti laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), liikuntalaki (390/2015), nuorisolaki (1285/2016) ja laki kulutuspalveluiden turvallisuudesta (185/2025). Palvelujen järjestäminen perustuu monialaiseen yhteistyöhön kunnan eri hallinnonalojen, hyvinvointialueen, järjestöjen, yritysten ja kuntalaisten kanssa. Vapaa-aikapalvelut toimii aktiivisesti koulu- ja opiskeluympäristöissä tukien oppilaiden hyvinvointia ja tarjoamalla mahdollisuuksia harrastuksiin ja yhteisölliseen toimintaan sekä luomalla kouluista ja oppilaitoksista siltoja vapaa-ajalle.

Vapaa-aikapalveluiden tavoitteena on tarjota monipuolisia mahdollisuuksia vapaa-ajan viettoon ja harrastamiseen, tukea järjestö- ja kansalaistoimintaa sekä edistää kuntalaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja alueen elinvoimaa. Toiminnan kehittämistä toteutetaan kuntastrategian, valtakunnallisten ja alueellisten linjausten sekä paikallisten ohjelmien, tarvekartoitusten ja kuntalaisten osallistamisen mukaisesti.

Kulttuuripalvelujen tehtävänä on edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa, edistää kulttuurin monipuolista saatavuutta ja kulttuuriperinnön ylläpitämistä sekä tarjota mahdollisuuksia kulttuurin eri muotojen ja alojen taide- ja kulttuurikasvatukseen. Kulttuuripalveluiden avulla edistetään asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Kunnan kulttuuriohjelmaa toteutetaan valtuuston hyväksymän suunnitelman mukaisesti ja kunkin talousarviovuoden resurssien puitteissa. Kulttuuriohjelman viisi painopistealuetta ovat kulttuurikasvatus, kulttuuri terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä, kulttuuri elinvoimatekijänä, kulttuuriviestintä ja -yhteistyö sekä kulttuuriperintökohteet ja julkinen taide. Ohjelman keskeisimpiä tavoitteita ovat yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen. Laukaan kulttuuriviikot ovat näkyvin kulttuuriohjelman käytännön toimenpide.

Liikuntapalveluiden tehtävänä on luoda ja ylläpitää kuntalaisille monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ja edistää siten kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä tukea kansalaistoimintaa. Liikuntalain mukaisesti liikuntapalvelut järjestää ohjattua liikuntaa erityisesti sellaisille kuntalaisille, joilla on esteitä osallistua yleisesti tarjolla oleviin liikuntaryhmiin tai -toimintaan. Liikuntaneuvontaa tarjotaan yli 12-vuotiaille, jotka liikkuvat terveytensä kannalta liian vähän. Liikuntapalvelut tekee tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen, paikallisten järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa yli kuntarajojen. Syksystä 2026 alkaen tehdään erityisesti varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa yhteistyötä liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi esi- ja perusopetuksessa perusopetuslain (2§) uusien linjausten mukaisesti (HE 212/2024 vp, EV 42/2025 vp).

Lisäksi liikuntapalveluissa edistetään kuntalaisten omaehtoista liikkumista: neljän taajaman liikuntapuistot, sisäliikuntatilat sekä ulkoilureitit ympäri kunnan tarjoavat monipuolisia, edullisia, matalan kynnyksen liikkumisen paikkoja kaikille kuntalaisille, alueen asukkaille ja matkailijoille. Jatkossa tavoitteena on kehittää entistä helpommin käytettäviä ja nykyaikaisempia järjestelmiä ja toimintamalleja palvelujen tarjontaan ja viestintään. Liikuntapaikoilla pyritään lisäämään turvallisuutta sekä ehkäisemään väärinkäytöksiä ja ilkivaltaa aikaisempaa tehokkaammin.

Nuorisopalveluiden tehtävänä on edistää nuorten hyvinvointia, vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä tukea nuorten kasvua ja elämänhallintaa sekä aktiivista kansalaistoimintaa. Toiminnassa painottuvat yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa ja osallistua, turvalliset aikuis- ja vertaisyhteisöt sekä nuorten arjessa jaksamisen ja mielen hyvinvoinnin tukeminen. Nuorisotilatoiminnalla tarjotaan nuorille turvallisia, päihteettömiä ja viihtyisiä vapaa-ajanviettopaikkoja, joissa nuoret voivat kohdata toisiaan, osallistua toimintaan ja harjoitella osallisuuden ja vaikuttamisen taitoja. Koulunuorisotyötä toteutetaan nuoriso-ohjaajien toimesta Laukaan kaikissa yläkouluissa. Yhteistyökumppanien kanssa toteutetaan resurssien mukaan pienryhmätoimintaa, joka tukee koulujen oppilashuollollisia tavoitteita ja tarjoaa yksilöllisempää tukea nuorille. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa olevia 16-29-vuotiaita nuoria ja auttaa heitä sellaisten palvelujen ja tuen piiriin, joilla edistetään kasvua, itsenäistymistä, elämänhallintaa, osallisuutta yhteiskuntaan sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille. Työtä tehdään nuorten omissa toimintaympäristöissä ja yhteistyössä oppilaitosten, työllisyyspalvelujen ja hyvinvointialueen kanssa.

Multamäen leirikeskuksessa vapaa-aikapalvelut mahdollistaa monipuolisen leiri-, kurssi- ja koulutustoiminnan järjestämisen sekä tarjoaa puitteet erilaisten ryhmien, järjestöjen, yritysten ja perheiden vapaa-ajanviettoon. Leirikeskus tukee lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia tarjoamalla turvallisen ja luonnonläheisen ympäristön oppimiselle, yhdessäololle ja harrastamiselle. Keskuksessa järjestetään kunnan omia leirejä sekä koulujen, oppilaitosten ja varhaiskasvatuksen ryhmäytymispäiviä ja leirikouluja. Leirikeskusta ympäröi Multamäen virkistysalue, jossa ylläpidetään luontopolkua, luontoportaita sekä kahta taukopaikkaa, joista toisen yhteydessä sijaitsee kulttuurihistoriallinen Struven ketjun mittauspiste. Kunnanhallitus on päättänyt (8.6.2026 § 162) laittaa leirikeskuksen myyntiin, mutta sen ylläpitokulut arvioidaan mukaan talousarvioon siihen saakka, kunnes kohde tosiasiallisesti myydään. Vuonna 2027 toimintaa leirikeskuksessa jatketaan normaalisti mahdolliseen myynnin toteutumiseen saakka.

Henkilöstösuunnitelma

Vapaa-aikapalveluissa työskentelee vuoden 2027 henkilöstösuunnitelman mukaan 10 vakituista ja 3 määräaikaista työntekijää, yhteensä 12,5 henkilötyövuotta. Lisäksi henkilöstösuunnitelman määräaikaisuuksiin on varattu vuodelle 2027 resurssi noin 10 nuoren kesätyöllistämiseen leiritoiminnassa.

Palvelujen päivittämiseksi, muuttuviin tarpeisiin vastaamiseksi ja työn tehostamiseksi vapaa-aikapalvelujen henkilöstön työtehtäviä on järjestelty vuoden 2026 aikana uudelleen työtehtäviä ja työnkuvia muokkaamalla ja työ jatkuu vuoden 2027 aikana.

Ruokapalvelut

Ruokapalvelun tilojen ja tuotantoprosessin uudistaminen. Ulkopuolisen asiantuntijan tekemässä eri toimintamallien välisessä kustannusvertailussa kustannustehokkaammaksi tuotantoprosessimalliksi osoittautui kylmäruoanvalmistus. Keskuskeittiön suunnittelun osalta pyritään tehokkaisiin ja toimiviin tilaratkaisuihin. Suuri merkitys tulee olemaa tuotekehitystyöllä, jolla tullaan uudistamaan koko reseptiikka. Toimiva reseptiikka on avainasemassa helpottamassa ja mahdollistamassa uuden toimintatavan jouhevaa haltuunoton.

Henkilöstösuunnitelma

Ruokapalvelun henkilökunta koostuu 35 työntekijästä, joista 26 on vakituisessa ja 9 määräaikaisessa toimessa. Henkilöstön keski-ikä on 48,25 vuotta. Ruokapalveluhenkilöstössä eläköitymiset ovat tasaantuneet. Henkilöstöstä viisi henkilöä on 60-64 vuotiaita. Osa-aikaiseen työskentelyyn siirtymiseen

ennen eläköitymistä tulee varautua. Osa-aikaisiin tehtäviin henkilöstön löytyminen on ollut haasteellista. Henkilöstön saatavuuteen liittyvien haasteiden vuoksi ruokapalveluissa on turvauduttu edelleen ostopalveluihin astiahuollon tehtävissä (1 htv/ vuosi).

Jatkossa tulee tarkasteltavaksi mahdollisen yhteistyön lisääminen Laukaan teknisten tukipalvelu Oy:n kanssa, joissa eri työtehtäviä voitaisiin yhdistää yhdistelmätyöntekijän tehtäväkokonaisuuksiksi. Tämä mahdollistaisi henkilöstöresurssien joustavamman hyödyntämisen ja osa-aikaisten työtehtävien tarkoituksenmukaisen järjestämisen.

Koulutussuunnitelma

Ruokapalvelun henkilöstön ammattitaitoa ylläpidetään ja kehitetään hyödyntämällä talon sisällä olevaa osaamista ja järjestämällä alan ajankohtaiskoulutusta muun muassa yhdessä elintarviketeollisuuden yhteistyökumppanien kanssa. Yleisteema on edelleen toimiva työyhteisö ja toimivat pelisäännöt.

Toiminnalliset tavoitteet

Strateginen linjaus/tavoite	**Toiminnallinen tavoite suunnitelmavuonna**	**Mittarit/indikaattorit**	**Lähtötaso/tavoitetaso**
Mihin kuntastrategian mukaiseen strategiseen muutokseen toiminnallinen tavoite linkittyy?	*Toiminnallinen tavoite kuvattuna mahdollisimman yksiselitteisesti. Tavoitteessa pyritään määrittelemään kohdevuoden tavoite, mutta tavoitteet voivat olla myös monivuotisia ja toistua useassa perättäisessä talousarviossa.*	*Miten tavoitteen toteutumista mitataan? Mahdollisuuksien mukaan käytetään selkeästi määriteltyjä määrällisiä mittareita. Tarvittaessa määritellään laadullinen arviointi ja miten se toteutetaan ja kuka sen toteuttaa.*	*Kuvataan tavoitteenasettelun ja mittareiden kautta olennaisilta osin lähtötaso ja tavoitetaso suunnitelmavuonna*
Kuntatalouden tasapaino vahvistuu: *Palvelut järjestetään lain edellyttämällä tavalla ja lain tavoitteiden mukaisesti talousarvion tasapainotustoimet toteuttaen*	*Palveluissa on tarvittava ja lakisääteinen määrä kelpoista henkilöstöä. Lain asettamat tavoitteet toiminnalle täyttyvät. Lain mukaisia mitoituksia noudatetaan. Taloutta tasapainotetaan ja lakisääteiset tehtävät*	*Mitoitusten ja palveluiden toteutumista seurataan. Poikkeamien raportointi, seuranta ja reagointi tarvittaessa. Asiakaspalautteiden ja asiakaskyselyjen tulokset.*	*Lähtötaso: Sivistyspalveluissa toimitaan lain edellyttämällä tavalla ja lain tavoitteiden mukaisesti. Lakimuutoksiin reagoidaan ja niitä ennakoidaan. Lakisääteiset tehtävät*

	priorisoidaan. Palvelut kohdennetaan tarpeiden mukaan yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Tilojen käytössä pyritään maksimaaliseen tehokkuuteen.	*Budjetin toteuma.* *Tarvekartoitukset.* *Toimintasuunnitelmat*	*priorisoidaan. Talousarviota noudatetaan.* *Tavoitetaso: Poikkeamia ei synny.*
Henkilöstön hyvinvointi paranee: *Tuemme henkilöstöä ja johtamista.*	*Osallistutaan työhyvinvointikyselyyn* *Toteutetaan edellisen työhyvinvointikyselyn pohjalta tehdyt suunnitelmat ja rakenteet työhyvinvoinnin parantamiseksi.*	*Työhyvinvointikyselyn tulokset verrattuna edellisiin tuloksiin* *Toteutuneet toimenpideohjelmat* *Palautekysely esihenkilöille*	*Lähtötaso: Edellisen työhyvinvointikyselyn tulokset, henkilöstön poissaolojen nykyinen määrä.* *Tavoitetaso: Edellistä kyselyä paremmat tulokset, henkilöstön poissaolot vähenevät.*
Asiakastyytyväisyys paranee: *Tarjoamme lämminhenkisiä ja kannustavia kohtaamisia, toimimme rohkaisevasti, myönteisesti ja arvostaen. Palvelut järjestetään pitkäkestoisesti kestävällä tavalla.*	*Tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen eri koulutusasteilla ja palveluissa* *Kaikissa kohtaamisissa toteutuva toimintakulttuuri* *Uudistuvien toimintatapojen tiedotus (omatoimikirjasto, palveluiden keskittäminen ja rajaaminen, oppimisen tuen uudistus)*	*Kouluterveyskyselyt* *Palaute- ja asiakaskyselyt* *Henkilöstökyselyt*	*Lähtötaso: Aiempien kyselyiden tulokset.* *Tavoitetaso: Tulokset paranevat.*

1.1.3 Riskienhallinta

Sivistyspalveluiden sisäinen valvonta ja riskien hallinta järjestetään kunnanvaltuuston hyväksymän sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen mukaisesti (15.2.2021 § 1). Riskianalyysi on tehty sivistyspalveluiden johtoryhmässä, ja uusitaan vuosittain. Lisäksi sivistyspalveluiden eri palvelualueilla ja yksiköissä toteutetaan omaa riskienhallintaa palvelualueen ohjeiden ja suunnitelmien mukaisesti.

Varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalvelujen merkittävin kustannuserä ovat henkilöstökustannukset, jotka ovat suoraan riippuvaisia lasten ja perheiden palveluntarpeista ja näissä tapahtuvista muutoksista. Henkilöstön äkilliset sairauspoissaolot tuottavat merkittäviä vaikutuksia toiminnan järjestämiseen arjessa. Riskienhallinnan tärkeimmät keinot ovat riittävän henkilöstömäärän turvaaminen, ennaltaehkäisevien toimintamallien hyödyntäminen lapsiryhmissä sekä ajantasaiset ennakointi- ja ennusteisiin perustuva varhaiskasvatuspaikkojen suunnittelu. Varhaiskasvatuksessa riskinä on myös palvelutarpeen kysynnän ennakoitua suurempi, äkillinen tarve, johon on vastattava varhaiskasvatuslain mukaisesti. Myös erilaiset poikkeustilanteet aiheuttavat riskejä toiminnan toteuttamiselle, koska palvelua on tuotettava poikkeavista olosuhteista huolimatta. Kokonaisuudessaan palveluntuottamisen edellytykset on turvattava ja pyrittävä minimoimaan riskejä, jotka aiheuttaisivat esteitä tai katkoksia palvelun tuottamiselle. Myös henkilöstön vaihtuvuus on toiminnan riski, joilla on vaikutuksia asiakaskuntaan sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöön. Äkilliset henkilöstövaihdokset muodostavat riskin erityisesti alalla, jossa henkilöstön saatavuus ainakin paikoitellen on valtakunnallisesti heikolla tasolla. Varhaiskasvatuksen toiminnassa tunnistetaan erilaiset riskit ja uhkat, ja tehdään jatkuvaa varautumista. Turvallisuusriskejä pyritään arvioimaan, ennakoimaan ja minimoimaan jatkuvalla valvonnalla, seurannalla ja ohjeita päivittämällä. Varhaiskasvatuksessa tehdään jatkuvaa riskien arviointia ja hallintaa, arvioinnit ja ilmoitukset poikkeamista kirjataan Rego-järjestelmään.

Laukaassa noin 40% varhaiskasvatuspalveluista tuotetaan yksityisesti. Yksityiseen varhaiskasvatukseen liittyvä ja tarkasti huomioon otettava riski on yksityisen varhaiskasvatuksen kustannuskehitys ja palvelusetelimenojen ennustettavuus. Mikäli palvelusetelin arvo ei riitä kattamaan palveluntuottajien kasvaneita kuluja, riskinä on yksityisten päiväkotien toimintaedellytysten heikentyminen, jolloin vastuu palvelun järjestämisestä siirtyy kunnalle. Tämä saattaa aiheuttaa tehtyyn taloussuunnitelmaan äkillisiä lisäkustannuksia ja toimitilapaineita. Kulujen kasvua pyritään seuraaman säännöllisesti ja tarkasti, tulevia muutoksia ennakoiden.

Perusopetuspalvelut

Perusopetuspalveluissa merkittävin kustannuserä ovat henkilöstökustannukset, ja ne ovat suoraan riippuvaisia annetun opetuksen määrästä. Usean vuoden ajan opetuksen määrä ja erityisesti erityisen tuen sekä oppilaiden ohjaajapalveluiden järjestäminen nykyisessä laajuudessa on ollut valtion kohdeavustuksien varassa. Tämän rahoituksen vähennyttyä toiminta tulee sopeuttaa vähenevään rahoitukseen. Riskienhallinnan tärkein keino on ajantasaiset oppilasennustetiedot, ja niihin perustuvat arviot opetusryhmien muodostamisesta ja annettavan opetuksen määrästä. Ennusteet on tehty keväällä 2025, ja ne perustuvat väestörekisterin syntyvyys- ja osoitetietoihin. Tiedot tarkistetaan keväällä 2026 ennen sivistyslautakunnan päätöstä lukuvuoden 2026-2027 opetusresursseista.

Oppilasmäärän muutokset liittyvät myös muihin suuriin kustannuseriin palvelujen ostoissa, kuten koulukuljetuksissa ja ruokapalvelukuluissa. Perusopetuspalveluissa jokaisen tulosyksikön esimies vastaa oman tulosyksikkönsä pysymisestä talousarvion raamissa ja seuraa toteumaa kuukausittain. Osana koko sivistystoimen talousseurantaa koonti perusopetuspalveluiden toteumaennusteesta tehdään neljännesvuosittain perusopetuksen suunnittelijan toimesta. Toiminnallisesta näkökulmasta riskienhallinta perustuu ajantasaisiin ja säädösten mukaisiin turvallisuutta koskeviin suunnitelmiin sekä niiden harjoitteluun ja kehittämiseen. Osana koulujen toimintasuunnitelmia koulut raportoivat sivistyslautakunnalle vuosittain suunnitelmista ja niiden toteutumisesta.

Lukio

Lukiokoulutukseen liittyvistä riskeistä keskeisin on kuntatalouden tiukkuus. Taloustilanne näkyy kurssitarjonnan suppeutena, ja myös siten, että oppimisen edellytykset isoissa ryhmissä ovat heikentyneet. Opetustarjonta ja ryhmäkoot vaikuttavat lukiolaisten onnistumiseen ylioppilaskirjoituksissa heikentäen heidän korkeakouluasteelle pääsyä.

Opetussuunnitelma edellyttää tiivistä yhteistyötä yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa, muiden koulutustarjoajien kanssa sekä elinkeinoelämän ja työelämän kanssa. Velvoitteisiin vastaaminen on haasteellista ilman lisärahoitusta.

Lukiolaki ja opetussuunnitelma korostavat oppimisen tuen ja erityisopetuksen velvoitetta sekä opinto-ohjauksen henkilökohtaistamista ja riittävyyttä. Velvoitteisiin vastaaminen on tähän asti ollut mahdollista ulkopuolisen rahoituksella. Hankerahoituksen päätyttyä, oppimisen tukeen ja opinto-ohjaukseen olisi välttämätöntä saada lisäresurssia kunnan toimesta.

Kuntatalouden tiukkuuden lisäksi lukiokoulutuksen riskejä ovat mahdolliset kouluyhteisön kohtaamat akuutit uhkat ja hätätilanteet. Niihin valmistaudutaan opetushenkilöstöä ja opiskelijoita perehdyttämällä. Myös mahdollisten epidemioiden vaikutuksista opetusjärjestelyihin ja ylioppilaskirjoitusten koejärjestelyihin pyritään tiedottamaan kulloisenkin tilanteen vaatimalla tavalla. (Vrt. Rego-järjestelmä.)

Kansalaisopisto

Talouden säästötoimet aiheuttavat sekä taloudellisia että toiminnallisia riskejä. Taloudellisia riskejä ovat opetustuntimäärän vähenemisestä aiheutuva valtionosuuden väheneminen sekä pienemmät kurssimaksutuotot. Keskeinen taloudesta johtuva toiminnallinen riski on kurssitarjonnan muuttuminen suppeaksi ja ns. stabiiliksi vakiintuneiden kurssien tarjonnaksi, minkä myötä opiston rooli harrastamis- ja opiskelumahdollisuuksia tarjoavana, sekä hyvinvointia edistävänä ja ennaltaehkäisevänä toimijana heikentyy. Kuntalaisten mahdollisuudet elinikäiseen oppimiseen ja hyvinvoinnista huolehtimiseen heikentyvät. Riskejä pyritään hallitsemaan suunnittelemalla mahdollisimman monipuolinen kurssitarjonta käytettävissä olevilla resursseilla.

Kansalaisopiston toiminnan järjestämiseen vaikuttavia muita riskejä ovat äkilliset kriisi- ja uhkatilanteet ja niihin varautuminen. Riskejä pyritään hallitsemaan tiedottamalla ja ohjeistamalla poikkeustilanteen toimintatavoista sekä mahdollisuuksien mukaan niihin varautumalla. Henkilöstölle pyritään tarjoamaan koulutusta toiminnassa tapahtuvien muutosten haltuunottoon.

Kirjasto

Kirjaston toimintaan liittyvistä riskeistä keskeisin on kuntatalouden tilanne. Taloudellinen tiukkuus näkyy kaikessa toiminnassa, ja uhkana on se, ettei kirjasto pysty toteuttamaan kaikkia lakisääteisiä tehtäviään. Myös erilaiset häiriötilanteet kuormittavat henkilöstöä. Henkinen kuormitus sekä säästöjen vaatima vartiointipalvelun niukkuus ja huono tarjonta tuovat paineita.

Vapaa-aikapalvelut

Talouden säästötoimet aiheuttavat sekä taloudellisia että toiminnallisia riskejä. Vapaa-aikapalvelujen toimintaan liittyviä riskejä ovat muun muassa palvelujen saatavuuden ja yhdenvertaisuuden heikkeneminen sekä haavoittuvassa asemassa olevien kuntalaisten tuen väheneminen. Liikuntapaikkoihin kohdistuvat ilkivalta, säätuhot ja muut vahingot voivat aiheuttaa ennakoimattomia korjaustarpeita, ja

taloudellisten resurssien rajallisuus vaikuttaa korjaustoimenpiteiden toteuttamismahdollisuuksiin ja sitä kautta olosuhteiden käytettävyyteen.

Tilojen käyttöön liittyviä riskejä ovat muun muassa tilojen väärinkäyttö sekä niissä tapahtuvat vahingot. Riskejä hallitaan ohjeistuksella, valvonnalla ja turvallisuuteen liittyvillä toimintamalleilla. Toiminnan järjestämiseen vaikuttavia muita riskejä ovat äkilliset kriisi- ja uhkatilanteet ja niihin varautuminen. Riskejä hallitaan tiedottamalla ja ohjeistamalla poikkeustilanteiden toimintatavoista sekä varautumalla ennakoitaviin tilanteisiin. Henkilöstölle tarjotaan tukea ja mahdollisuuksien mukaan koulutusta toiminnassa tapahtuvien muutosten hallintaan.

Henkilöstöresurssien väheneminen ja toiminnan muutokset voivat lisätä henkilöstön kuormittumista sekä aiheuttaa riskejä tehtävien jatkuvuudelle, hallinnollisille prosesseille ja taloudelle. Riskejä hallitaan selkeyttämällä tehtävänkuvia ja vastuita, digitalisoimalla ja automatisoimalla prosesseja sekä integroimalla järjestelmiä mahdollisuuksien mukaan.

Vapaa-aikapalveluiden riskejä hallitaan talouden ja toiminnan tiiviillä seurannalla, henkilöstön työhyvinvointia tukemalla, muutoksista tiedottamalla, yhteistyötä lisäämällä, palvelutarpeita ja toiminnan vaikuttavuutta arvioimalla sekä kohdentamalla resursseja eniten tukea tarvitseville kuntalaisille. Riskienhallintaa toteutetaan Rego-järjestelmän avulla, jossa olennaiset riskit on tunnistettu ja arvioitu.

1.1.4 Investoinnit

Koulujen ja päiväkotien piha- ja leikkivälineiden kunnostukseen ja hankkimiseen on varauduttu niin, että investoinniksi vuodelle 2027 esitetään 20.000 euroa.

Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön kehittämistä tuetaan investoimalla laitehankintoihin. Tavoitteena on taata Laukaan kunnan oppilaille ja opetustoimen henkilöstölle tasa-arvoiset ja ajanmukaiset mahdollisuudet oppia ja kehittää tieto- ja viestintätekniikan taitojaan opetussuunnitelman mukaisesti ja hyödyntää digitaalisia oppimisympäristöjä sekä työvälineitä. Tieto- ja viestintätekniikan investoinniksi vuodelle 2027 esitetään 50.000 euroa.

Kansalaisopiston kalustoinvestointiin vuosille 2026-2028 varattu 200.000 euroa. Summaa voidaan käyttää hankkeen toteuttamiseen joustavasti hankkeen etenemisen kannalta taloudellisella tavalla näiden vuosien sisällä.

Kirjaston järjestelmähankinnat 15.000 euroa kattaa Keski-kirjastojen uuden kirjastojärjestelmän hankintakulut. Keski-kirjastojen uudessa strategiassa on mainittu kirjastojärjestelmän hankinnan selvittäminen mahdollisena PIKI-yhteistyönä (Pirkanmaan ja Keski-Suomen kirjastot yhdessä) mikä vaikuttaa aikatauluun.

Vapaa-aikapalveluiden alaisuudessa Kuhankosken koulun pihan ja lähiliikuntapaikan rakentaminen jatkuu investointisuunnitelman mukaisesti. Vuonna 2027 suurin hankinta on jääkiekko-/monitoimikaukalo. Leppäveden liikuntapuiston aita rakennetaan ympäröimään yleisurheilu- ja pesäpallokenttää, jotta kentän tärveleminen ajoneuvoilla estetään.

Vapaa-aikapalveluiden kohdentamattomalla määrärahalla toteutetaan vuosittain erillisen suunnitelman mukaisesti pienkohteita ja perusparannuksia sekä vastataan äkillisiin investointitarpeisiin esimerkiksi säätuhojen, rikkoutumisten tai muiden ennakoimattomien tapahtumien vuoksi.